

Aborcja, eutanazja, in vitro – kontrowersyjne tematy w polskim i europejskim ustawodawstwie oraz opinii publicznej

Doświadczenia II wojny światowej spowodowały dynamiczny rozwój praw człowieka. Najważniejszym, uniwersalnym dokumentem, który zapoczątkował ten proces jest Karta Narodów Zjednoczonych, która już w preambule formułuje swój cel: *przywrócić wiarę w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jednostki*.¹ Oprócz uniwersalnego systemu ONZ, funkcjonuje system regionalny – Rady Europy oraz ponadnarodowy – Unii Europejskiej. Prawa człowieka zagwarantowane są też w konstytucji każdego demokratycznego państwa prawa.

Podmiotem praw człowieka jest oczywiście człowiek. Żaden jednak akt nie formułuje definicji człowieka, gdyż byłoby to nieporozumieniem. Człowiek bowiem jest wartością najwyższą, pierwotną, wartością samą w sobie. Można nawet pokusić się o określenie człowieka jako wartości transcendentnej skrojonej *na obraz i podobieństwo Boga*, bo takiej wizji na szczęście chyba nie wolno w nauce wykluczyć. Niekwestionowane przekonanie o najwyższej wartości człowieka jest głęboko zakorzenione w filozofii chrześcijańskiej i społecznej nauce Kościoła.

Nierozerwalnie związane z istotą człowieczeństwa jest pojęcie godności. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka bierze za punkt wyjścia *uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków rodziny ludzkiej*. To właśnie przyrodzona godność człowieka jest źródłem i podstawą praw człowieka. Człowieczeństwo w całej swej głębi – człowiek jako wartość *per se* jest uzasadnieniem, fundamentem i źródłem należnych mu praw. Godność człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej ma rangę suprakonstytucyjną² - wszelkie normy prawne muszą tę zasadę szanować, bo inaczej tracą przymiot legitymizmu.

W świetle powyższych rozważań wyraźnie widać doniosłość osoby ludzkiej i jej niezaprzeczalną wartość, którą należy chronić. Dlatego dziwi stanowisko wielu teoretyków upraszczająco wyznaczające chwilę urodzenia, jako początek korzystania z praw człowieka. Wystarczy zauważyć, że dla potrzeb formułowania praw człowieka używa się nie tylko określeń *każdy, każda osoba*, ale również *wszystkie istoty ludzkie*! Pojęcie to jest zdecydowanie szersze i implikuje myślenie o człowieku jako *istocie ludzkiej*, czyli już od

¹ www.unic.un.org.pl

² por. L.Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne, Warszawa 2007, str. 87-90

chwili poczęcia. Jak czytamy w art.1 Konwencji Praw Dziecka, dzieckiem jest również każda *istota ludzka* do ukończenia 18 roku życia. W ustępie 9 wstępu ta sama konwencja stwierdza *dziecko z uwagi na swą niedojrzałość fizyczną i umysłową wymaga szczególnej opieki i troski, a zwłaszcza właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu*. To właśnie Polska zaproponowała w 1978 roku uchwalenie Konwencji Praw Dziecka i przedstawiła jej projekt organom ONZ.

Przedstawione do tej pory argumenty aksjologiczne i prawne miały pomóc zrozumieć ideologię praw człowieka. Niemożliwość definicji człowieka wynika z postawienia go ponad wszystko. Człowiek stanowi cel sam w sobie. Dlatego też prawa człowieka powinny być ujmowane możliwie jak najszerzej i najpełniej. Aborcja, in vitro i eutanazja stoją w sprzeczności z tą koncepcją. W wyniku dopuszczalności tych procedur arbitralnie ustalamy początek i koniec człowieczeństwa. Czujemy się władni decydować o życiu człowieka, definiujemy go w pewien sposób poprzez ustalenie momentu narodzin i momentu śmierci (tzw. śmierci mózgowej, czy jakiegokolwiek innej, która według niektórych oznacza, że człowiek przestaje być człowiekiem, mimo iż zachowuje funkcje życiowe organizmu). Takie rozwiązanie z punktu widzenia przedstawionej aksjologii jest bardzo wątpliwe.

Prawo do życia umocowane jest w każdym z dokumentów kreujących ogólne standardy praw człowieka. Stoi ono zawsze na pierwszym miejscu otwierając katalog praw na mocy danego dokumentu chronionych. Kolejność unormowania danego prawa nie ma oczywiście znaczenia prawnego, jest jednak bardzo wymowna. Wszak prawo do życia jest przesłanką i warunkiem korzystania z wszelkich innych praw człowieka. Niedopuszczalne są żadne wyjątki w powiązaniu z zasadą ochrony życia. Skłania nas to do uznania zakazu aborcji i eutanazji, a już na pewno zabrania kreowania prawa do aborcji i do eutanazji.

Jak już zostało przytoczone dokumenty międzynarodowe dotyczące praw człowieka nie definiują początku życia ludzkiego i nie wskazują wyraźnie na ochronę życia dopiero od chwili urodzenia. Organizacje międzynarodowe nie wypracowały w tym względzie konsekwentnego stanowiska i nie ma w tym względzie ustalonego orzecznictwa. Równie trudne i kontrowersyjne problemy wiążą się z kresem życia ludzkiego. Zarówno w standardach uniwersalnych, jak i europejskich, tak ściśle prawnych, jak i moralnych, od lat kilkudziesięciu coraz szerzej i coraz pewniej kształtowany jest standard *całkowitej śmierci mózgowej*. Ze względów praktycznych, a czasem nawet religijnych stwierdzenie śmierci mózgowej może okazać się nieosiągalne lub niedopuszczalne.

Wyjaśnić należy, że międzynarodowe prawa człowieka, ustalone przez konwencje i inne akty środowiska międzynarodowego, stanowią pewien standard minimum. Ten standard

minimum musi być zachowany przez państwa, które są stronami danych traktatów. Nic jednak nie stoi na przeszkodzie zapewnienia większej ochrony praw człowieka w ustawodawstwie poszczególnych państw. Można nawet powiedzieć, że jest to sytuacja pożądana. Należy pamiętać, że akty międzynarodowe tworzone są na drodze daleko idącego kompromisu przez państwa o różnym stopniu implementacji praw człowieka i rozwoju społecznego. Międzynarodowe prawa człowieka mają zapewnić ich stosowanie na pewnym podstawowym poziomie, za to w jak największej ilości państw, co ma zapewnić zrównoważony rozwój i postęp cywilizacyjny ludzkości.

W związku z przytoczonymi do tej pory informacjami zasadne wydaje się postulowanie o ochronę życia ludzkiego od chwili poczęcia do naturalnej śmierci. Postępowanie takie jest wyrazem chęci zapewnienia istocie ludzkiej maksymalnej ochrony na każdym etapie jej rozwoju. Nie można stwierdzić kiedy człowiek staje się człowiekiem, ani kiedy przestajemy mieć do czynienia z osobą ludzką. Nikt nie jest w stanie tego ocenić. Nadanie jednostce ludzkiej tak szerokiej ochrony przyczyni się do rozwoju i ochrony praw człowieka. Taka interpretacja wynika również z kulturowego i historycznego dziedzictwa Polski. Jako kraj katolicki, wyrosły na kulturze chrześcijańskiej jesteśmy predestynowani do takiego właśnie unormowania tej kwestii.

Mając na uwadze uczestnictwo w Unii Europejskiej warto zauważyć, że dopiero dąży się do wypracowania jednolitych standardów ochrony praw człowieka. Unia ze swoją Kartą Praw Podstawowych też ma ich własny katalog. W Traktacie Lizbońskim zawarta została możliwość przystąpienia Unii Europejskiej do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wyjaśnienia wymaga sytuacja, że wszystkie państwa członkowskie UE są stronami Konwencji. W najbliższej przyszłości możliwe, że przystąpią do niej ponownie jako organizacja międzynarodowa. Należy zastanowić się czy konieczne jest tworzenie tak skomplikowanych sytuacji prawnych. Jak widać prawa człowieka nie są jeszcze jednolitą kategorią, która posiada jeden, koherentny system ochrony na poziomie międzynarodowym. Dodatkowo w kontekście standardu minimum trzeba rozwijać prawa człowieka przede wszystkim na poziomie krajowym i poprzez to próbować oddziaływać na ich akceptację na poziomie międzynarodowym, jak również prowadzić ciągły dyskurs na temat charakteru tych praw.

Zagwarantowanie ochrony życia od poczęcia do naturalnej śmierci zapewni dodatkowy impuls do rozwoju praw człowieka. Przede wszystkim jednak rozwiąże wiele spornych kwestii na tle normatywnym i doktrynalnym. Zakaz aborcji, in vitro oraz eutanazji jest zgodny zarówno z poczuciem przyrodzonej godności człowieka, jak i chrześcijańskiej

koncepcji człowieka *stworzonego na podobieństwo Boga*. Dlatego jest to droga, którą powinno pójść polskie ustawodawstwo. Istotne jest zwłaszcza zagwarantowanie tych praw w Konstytucji, jako najwyższym akcie normatywnym Rzeczypospolitej. Liga Polskich Rodzin będzie konsekwentnie dążyła do realizacji przyjętych założeń w celu ochrony najistotniejszej wartości, jaką jest życie ludzkie.